IETS

OVER DE

REIS VAN DEN SCHIPPER-COMMANDEUR

WILLEM DE VLAMINGH,

NAAR NIEUW-HOLLAND, IN 1696

Het vermissen van het schip *de Ridderschap van Hollandt*, tusschen de Kaap *de Goede Hoop* en *Batavia*, in 1694, gaf aanleiding tot het doen van dezen togt. In verschillende werken worden er berigten over gevonden, als bij WITSEN [1]), VALENTIJN [2]), de *Historische Beschrijving der Reizen* [3]), mogelijk nog wel bij anderen. Een eigenlijk aaneengeschakeld verhaal schijnt er echter niet van te bestaan, hoewel men in het laatst aangehaalde werk leest [4]), dat die reis in 1701, te *Amsterdam*, is in het licht gekomen.

Men schijnt eerst het plan gehad te hebben, om deze reis van uit *Batavia* te laten beginnen, en schreven de Bewindhebberen ter vergadering van Zeventienen, bij hunne Missive in dato 10 November 1695, in dien zin aan den Gouverneur-Generaal en Raden van Indië; maar in de vergadering van den 8sten en 10den December van dat jaar *, kwam men daarvan terug, en werd er besloten, dat de reis "om verscheijden redenen daertoe dienende" zoude worden ondernomen van de Kaap *de Goede Hoop*, onder het beleid van den Schipper WILLEM DE

* Bijlagen N°. 1 en 2.

VLAMINGH, die dan tevens gelast zoude worden, de eilanden *Tristan d'Acunha*, — aan deze zijde van de Kaap — zoo mede de eilanden *St. Paulus* en *Amsterdam* aan te doen, die te onderzoeken en op te nemen.

Drie schepen werden tot dit doel uitgerust, als het Fregat *de Geelvinck*, Schipper-commandeur WILLEM DE VLAMINGH; de Hoeker *De Nijptang*, Schipper GERRIT COLLAERT, en het Galjoot het *Weseltje*, Gezaghebber CORNELIS DE VLAMINGH; hij was een zoon van den Schipper-commandeur.

"Den 3den Meij 1696, sijnde Donderdag, 's morgens één uur voor den "dag, sond den Edel Burgemeester HINLOPEN 's Compe. schuijt, met "den Commandeur BARENT FOCKESZ., aen boort, met order dat wij met "den dag zouden naer zee gaen." Zij ligtten daarop het anker en liepen benoorden *Engeland* om in zee.

Met de volgende bewoordingen schrijven Gouverneur-Generaal en Raden van Indië, den uitslag dezer reis aan de Bewindhebberen ter vergadering van XVII:

"Voor den uijtslag der voijagie van de drie vooraengehaelde scheepen, die, achtervolgens het aanschrijven der Heeren XVII van 10 November 1695 en 16 Maert 1696 en ingevolge uwer Ed. medegegeven Instructie van den 23sten April des selven Jaers, hare reijze over de eijlanden *Tristan d'Acunha* alsmede *de Caep*, en voorts de eijlanden *Amsterdam* en *St. Paulo* alsmede het landt van de *Eendragt* ofte het *Zuytland*, voorspoedich hebben voltrocken, en nog in goede toestant van schepen en volck tot ons sijn overgecomen; sullen wij ons ten principalen moeten gedraegen aen derselver gehouden journaelen en aenteeckeningen, als de caerten en oock eenige afteeckeningen derselver plaetsen, dewelke alle, nevens ook den afsetter (teekenaar) derselve, den Cranckbesoecker VICTOR VICTORSZ., met 't schip '*s Lants Welvaren* tot UEd. overgaen; bestaende de schilderijen, in een kasje affgepackt, in 11 stucx,

te weten: 7 van diverse plaetsen op het *Zuijtland*.
1 van 't eijlant *Tristan d'Acunha*.
1 van 't eijlant *Amsterdam*.
1 van 't eijlant *St. Paulo* en
1 van 't eijlant *Mony*.

Behalven dien senden wij daernevens oock eenige groote en cleine

moten hout, die de Schipper WILLEM DE VLAMINGH van voornoemde *Zuijtland* ons oock heeft toegebracht, en onder dato 30 en 31 December 1696, item 2 Januarij 1697, in sijn journael van aengeteeckent had, dat het een soort van rieckent hout soude wesen; 't welck er alhier niet van geoordeelt is connen worden, alschoon oock yets daervan ten eersten hebben laten disteleren, en een flesje van die olij oock bij desen tot UEd. speculatie, in handen van den Commandeur BICHON hebben medegegeven; nevens oock een kasje met aldaer aen strant vergaderde schulpjens, vrugten, gewassen etc.; doch dewelcke mede niet veel om 't lijff hebben en elders in *India* van vrij beter conditie sijn te vinden. Soo dat in 't generael op dese streeck van 't *Zuijtlant*, die sij in conformiteijt van hare Instructie wel geobserveert en langs geseijlt hebben, niet als een dor, bar, woest land, immers aen de stranden en soo verre sij in 't lant geweest sijn, sich heeft opgedaen. Sonder oock eenige menschen ontmoet te hebben, maer wel nu en dan eenige vuuren en soo sij oock meenen, twee à drie malen eenige swarte naeckte menschen van verre gesien, doch die sij nooijt hebben connen begaen ofte spreecken connen, en oock geen sonderling gedierte of gevogelte daer ontwaert, als ten principale in de *Swaene* rivier een soort van *swarte swaenen*, daer aff er oock drie levendigh tot ons gebragt hebben en wij UEd. gaerne hadden toe gestuurt, maer sij sijn alle een voor een korts naer hun herwaerts comste gestorven. Oock hebben sij onses wetens nergens aldaer eenige teeckenen van 't vermiste schip *de Ridderschap van Holland*, off andere bodems cunnen ontwaeren en soo mede niet aen de eijlanden *Amsterdam* en *St. Paulo*. Soo dat er in dit onsoeck en voijagie niet van eenige aenmerkinge is ontdeckt. Eenelijck isser tot een bijsondere gedachtenis bij haer op een eijlant, gelegen aen ofte voor 't *Zuijtland*, op de breete van 25 graden, gevonden aen een pael, die meest vergaen sijnde, echter nog overeijnde stonde, een gemeen middelbare tinnen schootel, die platgeslagen geweest sijnde aen de pael gespijckert was, en oock nog aen gemelte pael neerliggende bevonden, waarop de volgende woorden gegraveert nog te lesen sijn geweest:

A°. 1616 den 25sten October is hier aangecomen het schip *de Eendracht* van *Amsterdam*, den Oppercoopman GILLES MIBAIS van *Luijck*, Schipper DIRCK HARTOG van *Amsterdam*, den 27sten dito t' zeijl gegaen na *Bantam*, den Ondercoopman JAN STEYN, Opperstierman PIETER DOCKES van *Bil*. A°. 1616.

Sijnde dese oude schootel, die ons Schipper WILLEM DE VLAMINGH heeft toegebragt, nu mede den Commandeur inhandigt, om UEd. te bestellen en te verwonderen, hoe deselve daer soo een reecx van jaren voor 't verderff der lugt, regen en sonne is gepreserveert gebleven. Zij hebben op deselve plaetse weder een nieuwe pael en platte tinnen schootal ter gedachtenisse doen setten en daerop weder dit volgende geschreven, gelijck bij de Journaelen breder van is te lesen 5).

En dewijl onse meeninge is om uwe Ed. egter ter genoegdoeninge van dese voijagie te meer ligt en satisfactie te doen, hebben het gewesen hooft derselve, den ouden Schipper WILLEM DE VLAMINGH, nevens oock sijn Opperstierman MICHEL BLOM, met de laetst te volgen retourschepen mede weder te laeten repatrieeren; dewijl sij uijt *Bengale* met haer scheepjes *de Geelvinck* en *Nijptang* nog niet sijn geretourneert, maer daegelijcx werden verwacht; soo sullen wij dit hier bij laeten en wijders van haer bevindinge in die uijtreijse aen haer mondelinge rapporten en berigten bevolen laeten.

En dewijle bij de aenteekeningen off het dagregister van voornoemde Schipper WILLEM DE VLAMINGH oock bevinden aengehaelt, dat er op 't eijlant *Monij*, liggende op 10 graden Suijder breete en omtrent 60 à 70 mijlen buijten de Straet *Sunda*, door hun in 't oversteecken van 't *Zuijtlandt* na herwaerts mede empassant aengegiert, souden werden gevonden eenige boomen bequaem tot masten van schepen, sonder dies getal van weinig ofte veel ofte oock soorte van hout daerbij uijt te drucken, en alleen ons een cleijn stuckje hout, van ruijm twee spannen lanck en onder een pinck dick, tot dien eijnde medebrengende, en waerdoor UEd. deswegens, als te meermaelen van andere, over dit berigt der masten in twijffelinge van ijets goets soude mogen gebragt worden, alschoon

de Schipper van *de Nijptang* en Gezaghebber van 't *Weseltje*, sijnde den soon van den ouden VLAMINGH, daar nae ook gevraegt sijnde, betuijgden daaraff geen kennisse ofte bevindinge hebben erlangt; soo achteden wij niettemin niet onnoodich deswegen een naeder ondersoeck te laeten geschieden, om de Heeren Meesters dienthalven gerust te stellen; sulcx 't galjoot '*t Weseltje* den 11den Maij andermael derwaerts sonden tot naeder visite van 't selve eijlant, versterckt met acht Inlandse soldaeten, nevens soodanige Instructie voor den Stuurman CORNELIS DE VLAMINGH, als in 't afgaende brieffboeck onder dien dato is te vinden ende oock onder 't quartier van *Batavia*. Het dagregistertjen bij den selven Stierman sedert 12 Maij tot 17 Junij in die voijagie gehouden, daer bij sij een bijna verloren reijs gedaen hebben en door de swaere brandingen nergens conden aan lant comen, en uijt 't scheepje en de schuijt niet anders daer op gesien, als digt creupelbosch en eenige cleijne cromme boomen, waeraff er niet een regt off boven de drie vadem lanck was, en alsoo gansch mede van geene *verwachtinge* tot ijets nuttigs daer te vinden.

AANTEEKENINGEN.

[1]) *Noord-* en *Oost-Tartarije*, Deel I, bl. 570.

[2]) *Oud en Nieuw Oost-Indiën*, 3de Deel, 2de Stuk, bl. 68.

[3]) 18de Deel, bl. 373.

[4]) T. a. pl.

[5]) 11 Februarij 1697.

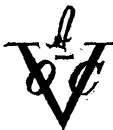
"'s Maendagh 's morgens de wint als voren, lieten een tinnen schootel "pladt kloppen, daerop ick liet schrijven aldus.

""1616, den 25[sten] October is hier aengecomen, het schip *de Een-* ""*dracht* van *Amsterdam*, de Opper-Coopman GILLES MIBAIS van *Luijck;* ""Schipper DIRCK HARTOGH van *Amsterdam*. Den 27[sten] te zeijl gegaen ""nae *Bantam*. Den Onder-Coopman JAN STIJN, de Opper-Stierman, ""PIETER DOCKES van *Bil*, A°. 1616."

Voorts: ""1697, den 4[den] Februarij is hier aengecomen het schip *de* ""*Geelvinck* van *Amsterdam*, den Commandeur, Schipper WILLEM DE VLA- ""MINGH van *Vlielandt;* Adsistent JOAN VAN BREMEN van *Coppenhage;* ""Opperstierman MICHIEL BLOM van *Bremen*.

""De Hoecker *de Nijptang*, Schipper GERRIT COLLAERT van *Amster-* ""*dam*; Adsistent THEODORUS HEERMANS van d°.; d'Opper-Stierman ""GERRIT GERRITSZ. van *Bremen*.

""'t Galjoot *'t Weseltje*, Gezaghebber CORNELIS DE VLAMINGH van ""*Vlielandt*; Stierman COERT GERRITSZ. van *Bremen;* en van hier gezeijlt ""met ons vloot den 12 d°., voorts het *Zuijtlandt* te ondersoecken en ""gedestineert voor *Batavia*."

Uit het voor Copie geteekende journaal van DE VLAMINGH, *berustende bij de Papieren der voormalige Oost-Indische Compagnie.*

BIJLAGEN.

Extract uit de resolutiën der XVII.

BIJLAGE N°. 1.

Donderdagh 8 December 1695.

De Heeren Gecommitteerden van de Camer *Amsterdam* hebben gerapporteert, hoe dat de gemelte Camer ingevolge en tot voldoening van hetgeen haer Ed. bij resolutie van den 10^{den} der gepasseerde maent is aenbevolen, raeckende de besending naer het *Zuijtlandt* ofte 't land van *d'Eendracht* te doen, hebbende gebesoigneert, mitsgaders daerop gehoort en ingenomen de gedachten van den Commandeur HENDRICK PRONCK, en Schipper WILLEM DE VLAMINGH, van advijs soude sijn en eerstelijck nopende het *Zuijtlandt;* dat om verscheijden redenen daertoe dienende sulcx behoorde ondernomen te worden *niet* van *Batavia*, gelijck voor heen daertoe de gedachten hebben gelegen, en waerover dese vergadering bij Hare missive van den 10^{den} Nov. lestleden aen Generael en Raden sich bereijts heeft verklaert, maer van de Caep *de Bonne Esperance*, en dat in 't voorste van de maent October van 't aenstaende jaer; dat tot dien eijnde soude kunnen geëquipeert en aengeleght worden om in Maert toecomende zee te nemen, een bequaem fregat neffens twee galjoots; en dat onder het gezagh en beleijt van voornoemde schipper DE VLAMINGH met en onder een soodanige Instructie, als men sal oordeelen voor deselve nodigh te sijn. Doende 't voorschreven fregat met een *Groenlantse* chiaIoup, alsoo die tot 't aendoen van haevenen en landen beter en bequamer als d' ordinaris chialoupen, die de Comp^{e}. gewoon is te gebruijcken, geoordeelt worden, voorsien. Ten anderen, dat voornoemde DE VLAMINGH soude kunnen worden gelast, mede bij Instructie hem ten dien eijnde mede te geven, in 't zeijlen van de Caep naer 't *Zuijtlandt*, de eijlan-

den *St. Paulo* en *Amsterdam*, als reght in 't vaerwater liggende, t'ontdecken en te ondersoecken de gelegentheden derselven, mitsgaders off daer oock teijckenen, als mede menschen van gebleven off verongeluckte schepen, en specialijck van 't schip *de Ridderschap van Hollandt* soude mogen wesen off gevonden worden; waerop gedelibereert sijnde is goet gevonden en verstaen; dat alle 't gunt voorschreven is, door Commissarissen nader sal worden geëxamineert en van haer bevindinghe en consideratiën gedaen rapporteren, en waertoe bij dese worden versocht en gecommitteert uijt de Camer *Amsterdam*, de Heeren HOOFT, GEELVINCK, FABRITIUS en VELSEN; uijt de Camer *Zeelandt*, de Heeren BODDART en SCHORER, en uijt de andere Camers de H. H. der selver gecommitteerden, met adjunctie uijt de Hooft Participanten, den Heer van SPANBROECK.

BIJLAGE N°. 2.

Zaturdagh, den 10^{den} December 1695.

Op 't rapport van de Heeren Commissarissen, in voldoeningh van de resolutie Commissoriael van den 8sten deser, gebesoigneert hebbende over het subject van het opsoecken en vernemen nae 't schip *de Ridderschap van Hollandt*, en bij die occagie om te ondersoecken wat van 't *Zuijtlandt* en de eijlanden *St. Paulo* en *Amsterdam*, en wat daer verder aen dependeert, magh sijn, mitsgaders om tot het ontdecken van dien een besendingh derwaerts te doen. Is nae deliberatie en in conformité van het advijs van gemelte Heeren Commissarissen goet gevonden en geresolveert: dat voorschreven voyagie sal worden ondernomen *niet* van *Batavia*, gelijck daartoe voorheen de gedachten hebben gelegen, en welcken aengaende deze vergadering bij hare missive aen Generael en Raden van den 10^{den} der gepasseerde maent sich bereijts heeft verclaert, en 't welck mitsdien voor soo verre bij dese wert gealtereert en daer van afgegaen, maer van de Caep *de Bonna Esperance* en dat in 't voorste van October aenstaende; ten welcken eijnde bij de Camer *Amsterdam* sal worden geëquipeert en aengeleght om in Maert toekomende te kunnen

zee kiesen, een bequaem fregat van 110 à 112 voeten langh, bij voornoemde Camer daer toe aen te bouwen, en 't welck den naem sal voeren van *de Geelvinck*, beneffens twee wel beseijlde galjoots, onder het gesagh en beleijt van den Schipper WILLEM DE VLAMINGH, versien van soodanige behoeften en nootsakelijckheden, als men ten dien eijnde sal oordeelen dienstigh te wesen.

Dat wijders bij voornoemde DE VLAMINGH mede, soo sonder veel verleth van tijdt kan geschieden en als en passant, sal werden aengedaen de eijlanden van *Tristan d'Acunha*, aen dees sijde van de Caap, als 't leggende op de hoogte van 37 graden Suijder Breete, en onderstaen wat van dien magh sijn, en onder soodanighe Instructie als hem ten dien fine sal worden ter handt gesteld. Wordende de Camer *Amsterdam* bij desen nogmaels versocht en geauthoriseert, om dit en 't gunt voorschreven, ten regarde van 't *Zuijdtlant* en van *Tristan d'Acunha* is geseght, te beleijden en in 't werck te stellen, mitsgaders soodanige Instructie op te stellen en wat des meer is, als sal oordeelen te behooren.

En eijndelijck, dat voornoemde DE VLAMINGH bij de Instructie sal worden gelast, de eijlanden *St. Paulo* en *Amsterdam* mede reght in 't vaerwaeter leggende op . . graden Suijder Breete aan te doen, om te ondersoeken, de gelegentheden derselver; mitsgaders off daer oock teijcken als mede menschen van geblevene off verongeluckte schepen, en specialijck van het schip *de Ridderschap van Hollandt* soude mogen gevonden worden.